

Tallinna Lasteaia Delfiin õppekava

Kinnitatud direktori käskkirjaga nr 1-4/ 12-p, 19.03.2009

SISUKORD

1.Üldsätted	1
1.1 Õppekava lähtealus ja koostamise alused	1
1.2 Lasteasutuse liik ja eripära.....	2
2. Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted	3
2.1. Eesmärgid.....	3
2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted.....	3
2.3. Õpikäsitus.....	3
3 Õppe-ja kasvatustegevuse korraldus	4
3.1. Õppeaasta.....	4
3.2. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine.....	4
3.3. Päevakava.....	4
3.4. Erivajadusega lapse arengu toetamine ja korraldus	6
3.5. Eesti keele kui teise keele õpe	7
3.6. Koostöö lastevanematega	7
3.7. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	8
4. Lapse arengu eeldatavad üldoskused	9
5. Valdkondade õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu	15
5.1. Õppe- ja kasvatustegevuste sisu ja lõimivad tegevused.....	15
5.2. Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad.....	15
5.3. Pedagoogi poolt vastavalt valdkondadele korraldatud tegevused	15
5.4. Valdkond Mina ja keskkond.....	16
5.5. Valdkond Keel ja kõne.....	16
5.6. Valdkond Eesti keel kui teine keel.....	17
5.7. Valdkond Matemaatika.....	17
5.8. Valdkond Kunst	18
5.9. Valdkond Muusika	19
5.10. Valdkond Liikumine	19
5.11. Ujumine	19
6. Lapse arengu hindamine	21
7. Programm Tervis	22
Muudatused ja täiendused õppekavas	24
Kinnitused ja kooskõlastused	26

Lisad

1. ÜLDSÄTTED

1.1. ÕPPEKAVA LÄHTEALUS JA KOOSTAMISE ALUSED

Tallinna Lasteaia Delfiin õppekava on lasteaia õppe- ja kasvatuskorralduse alusdokument. Lasteaia õppekava on koostatud riikliku õppekava aluse (Vabariigi Valitsuse määrus nr 87, 29. mai 2008) Lasteaia õppekava koostamisest ja arendamisest võtavad osa lasteaia pedagoogid, kaasates lapsevanemaid.

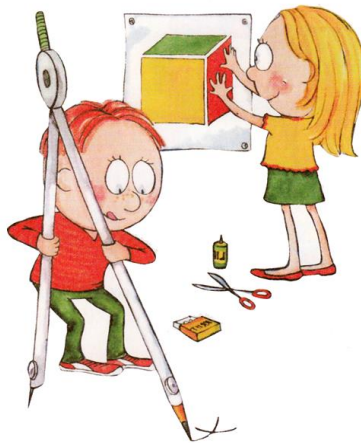
Lasteaia õppekava kinnitab Tallinna Lasteaia Delfiin direktor käskkirjaga, arvestades pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu ettepanekuid.

Tallinna Lasteaia Delfiin õppekava määrab kindlaks:

- 1) lasteaia liigi ja eripära;
- 2) õppe- ja kasvatusgevuse eesmärgid ning põhimõtted,
- 3) õppekorralduse alused, õppe- ja kasvatusgevuse sisu, mahu ja ajalise korralduse;
- 4) lapse arengu hindamise põhimõtted;
- 5) lapse eeldatavad üldoskused õppekava läbimisel vanuseti;
- 6) eesti keele, kui teise keele õpetamise põhimõtted;
- 7) tervisekasvatuse õpetamise põhimõtte, sisu ja mahu;

Lasteaia õppekava koosneb üldosast ja ainekavadest.

Ainekavades esitatakse õppe-eesmärgid, õppesisu ja nõutavad õpitulemused vanuse järgi.

1.2. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Lastepäevakodu nr. 140 avati 1970.aastal. 1993. aastal Tallinna Linnavalitsuse 22.06.1993. a. korralduse nr. 553-k alusel reorganiseeriti 140. Lastepäevakodu Mustamäe 2. Lasteaed-Algkooliks. Lasteaed – algkool kujundati ümber koolieelses lasteasutuseks vastavalt Tallinna Linnavalituse määrusele nr.7, 18.01.2006 ning Tallinna Linnavolikogu otsusega nr. 60, 23.02.2006. 2006. aasta augustist alates kannab meie asutus nime Tallinna Lasteaed Delfiin.

Lasteaed paikneb Mustamäe linnaosas, mitmekorruseliste majade keskel. Lasteaia kasvatussüsteem on orienteeritud laste kultuurilise, kunstilase ja sportliku arengu tingimuste loomisele lasteaia baasil. Lasteaia eriliseks uhkuseks on ujula – 25 m², mis 1997. aastal rekonstrueeriti tervisekaitse nõuetest. 2003.aastal köök rekonstrueeriti tervisekaitse nõuetest.

Praeguse seisuga töötab Tallinna Lasteaias Delfiin kokku 11 rühma, mis jaotuvad järgmiselt:

- 3 söimerühma
- 8 aiarühma

Igal rühmal on oma nimi, mis on seotud merega: Kuldkalakesed, Merikarbikesed, Pingviinikesed, Maimukesed, Kaheksajalakesed, Merikilpkonnakesed, Krabikesed, Merihobukesed, Meritähekesed, Merivähikesed ja Merilõvikesed. Lasteaial on oma basseini ja lapsevanemad valisid nimeks Delfiin.

Lasteaial on oma õppekava, mis vastab koolieelsete lasteasutuste riiklikule õppekavale. 2005/2006 õppeaastast osaleb lasteaed varajases keelekümbelus programmis, mida toetab Sihtasutus Innove Keelekümbluskeskus ja Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeerium. Vastavalt lapsevanemate soovile lapse 5-aastaseks saamisel võib tegeleda varajase keelekümbulusega. Septembrist 2013 on avatud osalise keelekümbuluse rühm, kus õppetöö toimub nii eesti kui ka vene keeles. Novembrist 2012.a. osaleb lasteaed projektis „Kiusamisest vaba lasteaed“.

Alates detsembrist 2006.a. kuulub meie lasteaed Tallinna Tervisedenduse Lasteaia võrgustikku. Lasteaias on välja töötatud ja kasutusele võetud programm Tervis, mille eesmärkideks on kujundada lastes tervislike eluviiside alused; laste tervise tugevdamine; vaimne ja kehaline areng; laste emotsionaalne heaolu.

Lasteaed avatakse kell 07.00 ja suletakse õhtul kell 19.00. Lapsi toitlustatakse kolm korda päevas, kell 13.00-15.00 on puhketund. Laste erivajadusi arvestades töötab lasteaias logopeed, kes nõustab ka lastevanemaid.

Lasteaial on pikaajalised traditsioonid: sügisene tervisenädal, lasteaia- ja rühmade sünnipäev, isadepäev, jõulu- ja uusaastapeod, talvine tervisepäev, vene keele nädal, vastlapäev, eesti keele nädal, avatud uste päevad, emadepäev, kergejõustikukross Sütiste metsapargis, lasteaia lõpupidu, lastekaitsepäeva tähistamine, õppekäigud ja väljasõidud.

Lasteaiale annavad oma näo kogunud treeneri juhtimisel toimuvad ujumistegevused, tulemuslik programmi Tervis tegevus, kuulumine Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku, osalemine keelekümbelusprogrammis, aktiivne projektialane tegevus Mustamäe linnaosas ja kogu Tallinnas, lõimumisalane tegevus teiste lasteadeadega.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

Üldeesmärk: lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteaia koostöös.

2.1. EESMÄRGID:

1. Toetada lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusena kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest.
2. Toetada laste mängu-, õpi-, sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arengut.

2.2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED:

1. Lapse individuaalsuse ja arengupotentsiaali arvestamine.
2. Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine.
3. Lapse loovuse toetamine.
4. Mängu kaudu õppimine.
5. Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine.
6. Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine.
7. Lapsele turvatunde ja eduelamuste tagamine.
8. Üldõpetusliku tööviisi rakendamine.
9. Kodu ja lasteasutuse koostöö.
10. Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

2.3.ÕPIKÄSITUS:

1. Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms. ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms. kaudu.
2. Õppe-ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jne. Õpetajad on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
3. Laps on õppe-ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ja tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
4. Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
 - 4.1. kavandada oma tegevust ja teha valikuid
 - 4.2. seostada uusi tegevusi varasemate kogemustega
 - 4.3. kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes
 - 4.4. arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle
 - 4.5. hinnata oma tegevuse tulemuslikkust
 - 4.6. tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

3.1. ÕPPEAASTA

Õppetegevus Lasteaias Delfiin toimub aastaringelt. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini. Uue materjali tutvustamist alustatakse kuu aega pärast esmast kohanemisperioodi, so. 15. septembrist. Eelmisel õppeaastal õppetööst osavõtnud lastega viiakse läbi tuttava materjali kinnistamist nii suvekuudel kui septembri algul. Suvekuudel toimub õppe-kasvatustegevuse valdkondade sisu kordamine, mänguline tegevus ja liikumine võimalusel õues.

3.2. RÜHMA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KAVANDAMINE

Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias toimub rühma päevakava alusel, mis määrab laste eale vastava päevarütmi, une- ja ärkvelolekuaja, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab pedagoog lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest: lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi eesmärgid, temaatika, õppesisu ja -tegevused. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.

Õppetegevused viiakse läbi esteetilises, turvalises ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õpitavaga tutvutakse loomulikus keskkonnas ja tegevus on seotud eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega.

Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- kasvatustegevuste eesmärgi, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, vajalikke vahendeid ning personali kaasamist.

3.3. PÄEVAKAVA

Päevakava koostamise põhimõtted:

Õppe- ja kasvatustegevus lasteasutuses toimub rühma päevakava alusel, mis määrab laste eale vastava päevarütmi, une- ja ärkvelolekuaja, kus vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, pesemine, ruumi korrastamine jm), laste vabategevused (mäng, loominguline tegevus, liikumine jm) ning lasteasutuse õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevus.

Kuni kolmeaastastel lastel kestab planeeritud tegevus 10–15 minutit, kolme- kuni viieaastastel lastel kuni 25 minutit, kuue- kuni seitsmeaastastel kuni 35 minutit.

Kuni kolmeaastastel lastel on planeeritud tegevusi päevas kuni kaks, kolme- kuni viieaastastel lastel kuni kolm ning kuue- kuni seitsmeaastastel lastel kuni neli.

Tegevusi planeeritakse nii, et lapsel oleks võimalus teha valikuid. See õpetab last iseseisvalt tegutsema, oma tegevust korrigeerima ja tegevuse tulemuste eest vastutama.

Kuue- kuni seitsmeaastaste laste päevakavas on tegevusi, mis soodustavad sujuvat sisseelamist kooliellu. Enam tähelepanu osutatakse psüühiliste protsesside – taju, mälu, kujutluste, mõtlemise arendamisele ja õppimise alusoskuste – vaatlus- ja kuulamisoskuse, võrdlemis-, järjestamis-, loendamise-, mõõtmis- ja rühmitamisoskuse ning modelleerimisoskuse kujundamisele.

PÄEVAKAVA SÕIMERÜHMADELE

7.00- 8.00	laste vastuvõtt, mängud, vabategevus.
8.00- 8.10	hommikvõimlemine, liikumismäng.
8.20- 8.50	hommikusöök.
9.15- 10.15	kavandatud õppe- kasvatustegevused.
10.20- 11.20	laste õuesviibimine, liikumismängud, liikumistegevus.
12.00- 12.30	lõunasöök.
12.50- 14.50	lõunauinak, vaikne tegevus.
14.50- 15.10	karastamise harjutused
15.30- 16.00	õhtuode.
16.00- 16.30	laste mäng ja vabategevus
16.30- 18.00	jalutuskäik.
18.00- 19.00	valverühm

PÄEVAKAVA AIARÜHMADELE

7.00- 8.00	laste vastuvõtt, mängud, vabategevus
8.00- 8.20	hommikuvõimlemine, liikumismäng.
8.30- 9.00	hommikusöök
9.15 - 10.50	kavandatud õppe-kasvatustegevused, õppemängud
11.00- 12.15	laste õuesviibimine, liikumismängud, liikumistegevus.
12.30- 13.00	lõunasöök
13.00- 14.50	lõunauinak, vaikne tegevus
14.50- 15.00	karastamise harjutused
15.00- 15.30	laste mäng ja vabategevus
16.00- 16.30	õhtuode
16.30- 17.00	ringid, individuaaltöö, mängud
17.00- 18.00	jalutuskäik
18.00- 19.00	valverühm

3.4. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMINE JA KORRALDUS

Erivajadusega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu-ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm.) või rühma tegevuskavas.

Lasteaias on välja töötatud ja rakendatakse erivajadustega laste väljaselgitamise süsteemi. Püüame oma töös erivajadustega lastega lähtuda järgmistest põhimõtetest:

- Märka last enne, kui ta muutub erivajadusega lapseks!
- Aita erivajadusega last!
- Iga antud annet tuleb arendada!

Töö erivajadusega laste väljaselgitamiseks

Selgitada välja (eraldi igas rühmas), kes meie lasteaia lastest:

- logopeedilist teenindamist vajavad lapsed (koostöös logopeediga);
- hüperaktiivsed lapsed (koostöös lapsevanemaga);
- muukeelsed lapsed;
- õpiraskustega lapsed;
- tavapärasest andekamad lapsed;
- allergilised lapsed;
- terviserikkega lapsed
- elavad vaesuses, vanemliku korraliku hoolitsuseta või sotsiaalselt raske olukorraga peres

Selgitada välja, kas keegi meie lasteaia lastest vajaks oma erivajaduse tõttu individuaalset õppekava (IÕK). IÕK loa saamiseks on vaja:

- lasteaiaõpetaja iseloomustust lapse kohta;
- lapsevanema nõusolekut;
- nõustaja või psühhiaatri ettekirjutust.

Lapse aitamisel ja tema erivajaduste hindamisel ja jälgimisel lähtume lapse momendilisest arengust või tervislikust seisukorrast.

Pakume lapsele eriteenuseid, et tagada tema edu ja areng meie lasteaias.

Jälgime, kas kellelgi meie lasteaia lastest võib olla neuro-bioloogiline vajakajäämine.

Selleks jälgime lapse taju, mälu, mõtlemist, kõnet, arutlus- ja meenutusoskusi, käitumist.

Kuidas aitame selliseid lapsi?

Aitame, kui suudame jälgida, et oleks tagatud:

- Pedagoogi positiivne hoiak iga lapse suhtes ehk ka erivajadusega lapse väärtustamine indiviidina.
- Õpikeskkonna sobivus.
- Teabekeskonna arusaadavus.
- Õpetuses esitatavate nõuete jõukohasus.
- Individuaalne õppekava kui selleks osutub vajadus.
- Vajadusel soovitame pöörduda vastava eriala spetsialisti (psühholoogi, psühhiaatri, logopeedi) poole.

- Tavapärasest andekamate laste puhul neile lisategevuse leidmine, et arendada nende annet.
- Vanemate teavitamine sellest, et meie meelest laps ühes või teises valdkonnas (kunst või muusika näiteks) tavapärasest andekam on.

3.5. EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPE

Tallinna Lasteaia Delfiin õppekeeleks on vene keel, kuid juba 3-aastastel lastel on üheks õppetegevuseks eesti keel, samuti õpitakse eesti keelt mängu ja muusika kaudu. 2004.aastal osales lasteaed varajases keelekümblusprojekti ning sai õiguse avada 2005.a. sügisel varajane keelekümblusrühm, kus käivad alates 5-6 a. lapsed. Õppetegevus selles rühmas toimub ainult eesti keeles. Tegevust toetab õpetaja abi laste emakeeles ning üks kord nädalas viib psühholoog läbi vestlusi eetilistel teemadel laste emakeeles.

Alates 2013.a. sügisest on avatud osalise keelekümblusega rühm, kus üks õpetaja suhtleb lastega eesti keeles ja teine vene keeles.

Koolieelses eas suudab laps teise keele omandada justkui õppimata – lauldes, mängides ja suheldes. Oluline on teha koostööd eestikeelsete lasteaedadega, korraldada eestikeelseid ühisüritusi, et lapsed saaksid suhelda ja mängida ühismänge eesti keelt kõnelevate lastega.

Meie lasteasutuses toimub eesti keele õpe järgmiselt:

- eraldi keeletegevuste kaudu kolmeaastaselt, kus eesti keele õppetegevused toimuvad 2 korda nädalas 20-30 minutit vastavalt vanusele;
- täieliku keelekümbluse metoodikat rakendades;
- osalise keelekümbluse metoodikat rakendades.

3.6. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA

Laste kasvatamise edukus sõltub paljuski sellest, kuidas on organiseeritud lastevanemate teavitamine. Õpetajate ülesandeks on selgitada vanematele õigeid kasvatuspõhimõtteid juba varasest lapseast peale, kui kujunevad välja lapse psüühilise ja füüsilise tervise alused.

Lasteaia ja kodu koostöö on üles ehitatud järgmiste põhimõtete järgi:

- usaldus partnerite vahel;
- avatus;
- informeeritus;
- koostööle kutsumine;
- partnerlus;
- diagnostiline tegevus.

Kodu ja lasteaia koostöö toimub läbi individuaalse ja grupiviisilise töö vormide.

Individuaalse töö vormid:

- vestlused vanematega (laste vastuvõtul, telefoni teel);
- spetsialisti konsultatsioon (logopeed);
- õpetaja konsultatsioon;
- õpetaja nõuanded.

Grupiviisilise töö vormid:

- koosolekud;
- peod ja ühisüritused;
- lahtiste uste päevad;

- loovtööde näitused;
- õppekäigud lastevanemate töökohtadesse;
- matkad, õppekäigud, piknikud;
- teatrikülastused;
- kohtumised spetsialistiga (logopeed, arst);
- lahtised õppetegevused;
- lastevanemate rahulolu küsitlus.

Lastevanemate teavitamise võimalused:

- lastevanemate koosolekud;
- teadete stendid lastevanematele;
- infokaustad vanematele;
- rühmade meililistid;
- laste arengumapid;
- laste arengu analüüs (2 korda aastas);
- arenguvestlus (1 kord aastas);
- kodulehekülj internetis (www.delfiin.edu.ee)

3.7. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Lasteaia pedagoogilise nõukogu või hoolekogu ettepanekul võib lasteaia õppekavasse lisada õppe-kasvatustegevusega seotud sätteid.

1. Õppekava uuendades ja täiendades lähtutakse sisehindamise tulemustest. (kuidas soodustab õppekava ning sellest lähtuvalt õppe- ja kasvatustegevus laste arengut, mängu ja õppimist).
2. Igal õppeaastal (mais) viiakse õpetajate poolt läbi lasteaia õppekava täitmise analüüs.
3. Õppekava analüüsi põhjal toimub kord õppeaasta jooksul lasteaia õppekava arendustöö, mis kinnitatakse pedagoogide nõukogu ja lasteaia direktori poolt.
4. Õppekava täiendamise aluseks on pedagoogilise nõukogu otsused, mis on läbi arutatud hoolekogus.

Muudatused viiakse õppekavasse sisse järgmistel juhtudel:

- Kui muudetakse riikliku hariduspoliitika seadusandlikke akte;
- Kui muudetakse riiklikku õppekava;
- Muudatustega nõuetes haridusele;
- Pedagoogilise nõukogu ettepanekul;
- Hoolekogu ettepanekul.

4. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Üldoskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kogu õppe- ja kasvatustegevuse kaudu, lõimides neid erinevate valdkondade sisuga.

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- Mänguoskused
- Tunnetus- ja õpioskused
- Sotsiaalsed oskused
- Enesekohased oskused

4.1 Mänguoskused

Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevuseks. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet ning oskusi, väljendab oma tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üld- ja valdkondlike oskuste arengu alus.

4.1.1 2 - aastane laps:

- kasutab mängus esemetega enda teadmisi ja kogemusi esemete otstarbest;
- mängib matkimismänge;
- seostab mängus erinevaid toiminguid teatud loogilise süžeeaga;
- valib mänguks vahendeid ja mängib lihtsaid rollimänge;
- võtab osa ühismängust koos õpetajaga.

4.1.2 3 - aastane laps:

- kasutab mängus asendusmänguasju;
- tegutseb omaette, täiskasvanu osaluseta;
- kasutab rütmipille;
- täidab lihtsa mängu reegleid.

4.1.3 4 - aastane laps:

- arvestab ühismängudes mängureegleid;
- oskab sobitada oma mängu kaaslasega;
- kujundab konstruktori elementidest lihtsamaid esemeid;
- mängib lihtsaid matkimismänge.

4.1.4 5 - aastane laps:

- mängib rollimänge;
- kooskõlastab oma tegevust teiste laste tegevusega;
- selgitab teistele mängureegleid;

4.1.5 6 - 7-aastane laps:

- tunneb mängust rõõmu ja on suuteline kestvalt mängule keskenduma;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mänge, on mängujuhiks ja arendab edasi mängu sisu;
- täidab mängudes erinevaid rolle (pea- ja kõrvalrollid), toob mängudes välja rollitoiminguid ja -suhteid;
- oskab kasutada lihtsamaid liisusalme erinevate mängurollide määramiseks;
- järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele arusaadavalt selgitada;
- julgeb mängusituatsioonis teistele esineda;
- suudab mängu jätkamise huvides jõuda mängukaaslastega kompromissile;
- tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid mänguvahendeid; oskab vajadusel asendada puuduvaid lelusid kas mõne eseme või sõnaga;

- kasutab mänguvahendeid heaperemehelikult ning mängu lõppedes koristab enda järelt.

4.2 Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskuste all mõistetakse oskust tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse, st oskust juhtida oma taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel. Õppimine on inimese sünnipärane tung ja tegutsemise põhimotiiv. Laps uurib, vaatleb, katsetab, tahab avastada ja teada saada, hankides infot oma kogemuse ja aktiivse tegutsemise kaudu.

Õppimisvõime tähendab lapse suutlikkust õppida uusi oskusi ja mõisteid, saada aru ümbruskonnas toimuvatest sündmustest, kasutada mälu sihipäraselt ja täpselt ning lahendada väiksemaid probleeme.

4.2.1 2 - aastane laps:

- hangib ümbrusest aktiivselt infot; plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; selle hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib aga täiskasvanu;
- keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele või omadusele; sõnalise suunamise ja juhendamise korral on püsivam;
- tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis;
- mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu;
- loob tegevuse kaudu seoseid kõnega; sõnad ja objektid saavad tema jaoks mõiste tähenduse;
- suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes peamiselt
- tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika);
- räägib ja saab aru üksnes sellest, mida tajub;
- tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukehi, mis seostuvad tema enda kogemustega;
- tunnetab lihtsamaid põhjuse- tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest;
- sobitab erinevaid materjale ja esemeid;
- rühmitab 1 nähtava omaduse järgi;
- omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu;
- kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.

4.2.2 3 - aastane laps:

- plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; täiskasvanu suunab lapse tegevust kõne kaudu;
- plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatus kõne vahendusel;
- keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv;
- tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega;
- kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälupilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus;
- mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid;
- suudab ennast sõnadega väljendada;
- osaleb dialoogis;
- jälgib lihtsaid lookehi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest;

- mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ja saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest;
- rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;
- omab ettekujutust arvumõistest ja värvuste nimetustest;
- leiab võrdluse alusel asjade ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid;
- ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik;
- omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet.

4.2.3 **4 - aastane laps:**

- oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiseta, kuid autoriteetide toel;
- plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme;
- hangib tänu keeleoskusele uut teavet; tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on;
- saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest;
- järgib lihtsaid reegleid;
- huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas;
- osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega; konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes ning loovtegevustes;
- liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu;
- saab aru arvumõistest; huvitub tähtedest;
- omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.

4.2.4 **5 - aastane laps:**

- tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi;
- reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet;
- tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega;
- tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid;
- konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte;
- osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes;
- räägib esemetest, mida pole kohal, ja olukordadest või sündmustest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, ning fantaseerib;
- keskendub huvipakkuvale tegevusel mõnikümmend minutit;
- oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
- eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest;
- omab ettekujutust numbritest, tähtedest ja sümbolitest;
- omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme;
- kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiaid).

4.2.5 **6 - aastane laps:**

- plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada;
- suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks;
- kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet;

- kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks;
- järgib ühistegevustes reegleid ja suudan neid selgitada;
- kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale;
- osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes;
- saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest;
- kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras;
- kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.

4.2.6 7 - aastane laps:

- organiseerib ja plaanib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavat keskkonda, seab eesmärgid, üritab tegutseda sihipäraselt ning lõpetab alustatud tegevused;
- suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet nii aktiveerivas kui ka pidurdavas rollis;
- toetub tegutsedes oma tegevusele antavale tagasisidele, eakaaslaste hinnangutele ja võrdlustele teistega;
- keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestvamaks tahtepingutuseks;
- seab uuetes olukordades täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi eesmärgid ning valib tegutsemisstrateegiaid;
- katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ning kombinatsioonis;
- osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid;
- liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nendevahelistest seostest ning suudab olulist teadvustada täiskasvanu abiga;
- loob uusi seoseid eeskujude, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu;
- kasutab nii kaemuslik-kujundlikku kui ka verbaalset mõtlemist;
- kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi;
- huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast ning tunneb huvi teiste vastu;
- teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid, kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid;
- orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid, kasutab teadmisi uusi ülesandeid lahendades nii uudes kui ka sarnases olukorras, kuid vajab juhendamist ja abi seoste loomisel eelnevaga;
- oskab suunamise ja õpetamise korral kasutada lühikest aega õppimisstrateegiaid; tajub oma mälu mahtu ning kordab teadlikult üle meeldejäetavat materjali.

4.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Lapse sotsiaalne areng peab tagama ühiskonnas elamiseks vajalike sotsiaalsete oskuste ja pädevuste omandamise. Seepärast on sotsiaalsete teadmiste ja oskuste ning väärtushinnangu-liste hoiakute kujundamine üks tähtsamaid kasvatusülesandeid. Suhtlemisest kaaslastega algab lapse tegelik lõimumine ühiskonda. Eelkoolieas on oluline kujundada just esmaseid sotsiaalseid oskusi: abistamist, lohutamist ja jagamist.

Lapse enesekohaste oskuste areng võimaldab tal eristada ja teadvustada oma võimeid, oskusi ja emotsioone ning juhtida oma käitumist.

4.3.1 2 - aastane laps:

- väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti;
- teadvustab ennast, kasutab osaliselt mina-vormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda;
- üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekeskised;

- hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on;
- teab oma ees- ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud;
- sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas;
- reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest;
- mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi!“, „Ära tee!“ jne;
- tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti;
- toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule;
- matkib täiskasvanute tegevusi, millele saab tagasisidet.

4.3.2 3 - aastane laps:

- saab aru, et inimestel võivad olla tema erinevad tunded ja emotsioonid;
- tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus;
- väljendab tugevaid emotsioone, oma mina;
- võib karta tundmatuid ja uusi asju;
- tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia;
- tema enesekindlus on kõikuv, selle saavutamiseks vajab turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid;
- osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti;
- jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on siiski omandihoidja;
- loob sõprusuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt;
- algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus;
- täidab igapäevaelu rutiini;
- järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.

4.3.3 4 - aastane laps:

- väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele;
- tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust;
- saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused;
- teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi;
- seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid;
- väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu;
- püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest;
- osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale;
- arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet;
- saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses püüab täita kodukorra reegleid;
- saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest;
- huvitub võistlusmängudest ning tahab olla edukas.

4.4.4 5 - aastane laps:

- hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid;
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses;
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest;

- on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut;
- imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere;
- eelistab sootüübilisi mängu;
- naudib rühma kuulumist, eakaaslaste seltsi ja ühistegevust;
- aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt;
- oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

4.4.5 6 - aastane laps:

- tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestlustes;
- seab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia;
- on oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele;
- eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprussuhted;
- suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;
- järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; oskab reegleid teistele selgitada;
- järgib sotsiaalset rutiini.

4.4.6 7 - aastane laps:

- mõistab teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi;
- vastutab rohkem oma tegevuse eest ning räägib oma kavatsustest;
- suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teisi arvestada ning suhtub teiste laste tegevusesse sallivamalt;
- suudab tegutseda iseseisvalt ning sõltub vähem oma vanematest;
- algatab mängu ja tegevusi;
- püüab kõigega hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes; otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnetele;
- hoolib väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise;
- loob sõprussuhteid;
- järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi;
- talub muutusi ja vanematest eemalolekut, siiski on uues situatsioonis ebakindel ja võib tõmbuda endasse;
- arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.

Koolieelses eas lapse arengus on iga eluaasta määrava tähtsusega, kuid iga laps areneb siiski erinevas tempos: osa vanemaid lapsi pole veel eeldatavaid arengutulemusi saavutanud, samal ajal võivad osale noorematest lastest olla jõukohased ka mõned vanema lapse oskused.